

Utvecklingsforskningens framtid i Sverige

Under 60- och 70-talen växte ett starkt engagemang fram i Sverige för de fattiga i tredje världen. Detta ledde bland annat till att det svenska utvecklingsbiståndet ökade från nästan ingenting till en procent av bruttonationalinkomsten. Också utvecklingsforskningen i Sverige expanderade kraftigt. Under 80-talet har denna dock uppvisat stagnationstendenser, vilket gjort att initiativ nu tagits både från SIDA och SAREC för att gjuta nytt liv i den. Två frågor bör ställas i detta sammanhang: Bör över huvud taget specialinsatser göras för utvecklingsforskningen? Hur bör dessa i så fall utformas?

Det finns flera skäl till att Sverige bör satsa pengar på utvecklingsforskning. Det första och mest uppenbara är naturligtvis att kunskaperna om u-länderna är mycket bristfälliga. Kunskaperna behövs för deras utveckling. Många u-länder har en mycket svag bas för forskning, varför insatser utifrån under lång tid måste stå för mycket av kunskapsuppbyggnaden. Forskningsresultat sprids naturligtvis genom publikationer, men också via samarbetspartners i u-länderna, utländska studenter och det svenska biståndssamarbetet.

Det är också av stor betydelse för det svenska biståndet att det finns en svensk utvecklingsforskning av internationellt godtagbar standard, som dels själv kan bidra med ny kunskap, dels kan vidarebefordra resultaten från internationell forskning. Forskning om u-ländernas utveckling kan dessutom lära oss något om utvecklingens orsaker, ge oss perspektiv på vår egen utveckling och ge oss kun-

skaper om världen, som vi behöver för att kunna ta ställning till frågor rörande våra internationella relationer.

Det finns alltså många argument för att man skall satsa på svensk utvecklingsforskning. Frågan är då om detta bör göras med specialdestinerade insatser. Räcker det inte att forskningsprojekt inriktade mot utvecklingsfrågor får konkurrera på samma villkor som andra forskningsprojekt om de pengar som finns tillgängliga för forskning. Man skulle möjligen kunnat svara ja på denna fråga om det varit så att det fanns en stor gemensam pott av forskningspengar där olika projekt kan konkurrera på lika villkor på basis av vetenskapliga kriterier. Så är dock inte fallet. Vissa fonder fungerar på detta sätt, t ex Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR), men mycket pengar specialdestineras till olika områden. För att utvecklingsforskningen skall kunna hävda sig behöver därför också denna få tillgång till sådana medel.

Många utvecklingsforskare har fått leva under knappa ekonomiska förhållanden. Tillfälliga tjänster, doktorandstipendier och forskningsanslag är inte någon säker grund för långsiktigt fungerande verksamhet. Det har blivit allt svårare att hålla kvar lovande forskare inom området i konkurrens med trygga och mera välbetalda alternativ. De personer som i unga år väljer att satsa på utvecklingsforskning drivs ofta av idealitet och så länge de inte har någon försörjningsbörda kan de överse med usel ekonomi. Så småningom kommer de dock till en punkt där de måste se till famil-

jens ekonomi, och många överger utvecklingsforskningen. Vill vi ha kvar en seriös utvecklingsforskning krävs resurser för att bevara den kompetens som finns.

Hur bör då stödet utformas. Grundtanken i SARECs initiativ är att ge långsiktigt stöd till några forskningsmiljöer. Detta skulle kunna bidra till att lösa överlevnadsproblemet. Beslutet att satsa på större grupper grundar sig också på insikt om de svårigheter som är förknippade med att forska i isolering. Man kan antingen satsa på speciella institut eller avdelningar inriktade på enbart utvecklingsforskning eller på grupper som arbetar inom ramen för traditionella institutioner. Erfarenheterna talar för att man bör välja det sistnämnda alternativet. Åtminstone när det gäller den ekonomiskt inriktade utvecklingsforskningen är kontakt med forskningen inom moderämnet en livsnödvändighet, och detsamma borde gälla även andra ämnen med en välutvecklad teori- och metodapparat. Utvecklingsforskarna behöver impulser och hjälp från moderämnet, och genom att arbeta inom en institution löper de mindre risk att marginaliseras. De kan också stimulera forsk-

ningen inom andra delar av ämnet.

Det är svårt att bedriva forskning i en miljö som är alltför liten. En eller ett par ensamma ekonomer på ett utvecklingsinriktat forskningsinstitut skulle inte kunna kompensera sig för sin isolering från andra ekonomer med kontakter med utvecklingsforskare inom andra discipliner. Sådana kontakter kan vara stimulerande och nödvändiga men kan inte ersätta den dagliga kontakten med forskare inom det egna ämnet. Det är en illusion att tro att man genom att samla ensamvargar från olika ämnen till 'utvecklingsinstitut' skulle lösa problemet.

Utvecklingsforskning bör vara en del av den normala vetenskapliga verksamheten inom olika ämnen. Att skära av den från moderämnena innebär att tillflödet av nya ideer, teorier och metoder sinar, vilket verkligen skulle kunna leda till isolering och vetenskaplig stagnation.

Slutsatsen blir alltså att det är dags att satsa resurser på långsiktig kompetensuppbyggnad inom utvecklingsforskningen. Dessa bör satsas på institutioner, där det redan finns en kompetens att ta till vara.

Arne Bigsten